

2003-09-02

Utrikesdepartementet
EU-enheten
103 39 STOCKHOLM

Yttrande över departementspromemoria om Europeiska konventet om EU:s framtid (Ds 2003:36)

Dnr: UD2003/39342/EU

Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) har beretts tillfälle avge yttrande över rubricerade departementspromemoria och får med anledning härav anföra följande.

Allmänna utgångspunkter

Situationen för HBT-personer i Sverige är förhållandevis bra. I andra EU-länder finns en mer splittrad bild, inte minst i de nya länder som kommer att bli medlemmar i EU nästa år. I exempelvis de baltiska republikerna är det inte ovanligt att HBT-personer förföljs på olika sätt, även om det straffrättsliga förbudet mot homosexuella förbindelser har upphävts.

Också i många av de nuvarande EU-länderna, där olika kyrkor är aktiva i den samhällspolitiska debatten, finns en ambition att försämra situationen för HBT-personer. Man kan här erinra om Vatikanens utspel nyligen där man uppmanar att katoliker aktivt arbeta mot partnerskap och andra förbättringar för HBT-personer. Mot den bakgrunden är det av vikt att de förbättringar som EU verkat för de senaste åren kommer att försvagas i ett framtida EU.

I det följande kommenterar RFSL framför allt de frågor som har direkt anknytning till HBT-personers (homosexuella, bisexuella och transpersoner) situation.

Kapitel 4

I departementspromemorians kapitel 4 behandlas unionens värden och mål. Här föreslås bl. a. unionens grundläggande värden ska innefatta respekten för mänskliga rättigheter (del I, avdelning 1, artikel 2). Vidare föreslås i samma avdelning (artikel 3, punkt 4) att unionen i sina förbindelser med övriga världen ska bidra till skydd för bl. a. mänskliga rättigheter.

Dessa formuleringar är i och för sig positiva, men förbundet saknar en definition av vad som menas med mänskliga rättigheter i dessa sammanhang. Detta är särskilt angeläget eftersom förslaget i punkt 4 särskilt nämner barnens rättigheter och dessutom hänvisar till principerna i FN:s stadga. Många av medlemsländerna i FN motarbetar frågor som gäller mänskliga rättigheter för HBT- personer och därför kan det uppstå tolkningsproblem av konstitutionen om dessa förtydliganden inte genomförs.

Mot den här bakgrunden vill RFSL föreslå att en definition av begreppet mänskliga rättigheter införs redan i artikel 2 eller 3.

Kapitel 5

När det gäller kapitlet om de grundläggande rättigheterna återfinns i artikel 7, punkt 1, en hänvisning till stadgan om de grundläggande rättigheterna, som utgör del II av konstitutionen. Detta förfarande undanröjer en del tolkningsproblem och kan därför accepteras. Däremot innebär inte förslaget att vårt krav på förtydligande av begreppet mänskliga rättigheter i artikel 2 eller 3 i avdelning 1 får minskad aktualitet.

Förbundet vill också framhålla att såväl artikel II-7 om respekt för privatlivet och familjelivet som artikel II-33 om familjeliv och yrkesliv saknar en definition av familjebegreppet. Detta är otillfredsställande. Visserligen sägs i artikel II-51, punkt 2 att någon utvidgning av tillämpningsområdet för unionsrätten inte har avsetts med förslaget att införa den sociala stadgan i EU:s konstitution. Behovet av en definition av begreppet "familj" torde dock vara stort. Det kan erinras om att partnerskap har införts i nio länder och att samkönade par kan ingå äktenskap i såväl Belgien som Nederländerna. Ett minimikrav borde därför vara att partnerskap och äktenskap för samkönade par ska erkännas fullt ut som en familj i EU:s samtliga länder.

Rätten att ingå äktenskap och bilda familj regleras i artikel II-9. Som den nu är utformad torde artikeln endast gälla för äktenskap för man och kvinna. Enligt förbundets uppfattning måste rätten att ingå äktenskap också gälla samkönade par. Sådana möjligheter finns redan i Belgien och Nederländerna och diskuteras också av Sveriges riksdag och andra parlament i EU. Artikeln måste därför få en utformning som inte utesluter äktenskap mellan samkönade par.

Förbundet delar bedömningen att EU ska söka anslutning till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (artikel 7, punkt 2).

Kapitel 10

Under avsnitt 10.2 Demokrati redovisas ett förslag till en artikel (nr 51) som handlar om kyrkors och andra religiösa och icke religiösa organisationers ställning. Det är svårt att förstå varför kyrkorna intar en särställning och nämns särskilt i denna artikel. Frågan har inte heller närmare kommenterats i departementspromemorian. Enligt förbundets uppfattning bör det räcka med att artikeln handlar om organisationer, som då täcker både NGO och exempelvis kyrkor. Om kyrkornas särställning bibehålls i artikeln är det särskilt viktigt att Sverige slår vakt om punkt 2 i artikel 51. Om denna punkt i de fortsatta förhandlingarna stryks innebär det att kravet på en dialog endast kommer att gälla för kyrkor och inte för organisationer.

Kapitel 14

I detta kapitel behandlas frågor inom RIF-området. I departementspromemorian anføres i avsnitt 14.4 (sid 82 f) att konventets förslag innebär att alla medlemsstater tillämpar samma bestämmelser när det gäller asyl och migration och att det således inte i framtiden är möjligt att ha generösare asylregler än de som EU beslutar om. RFSL anser det olyckligt om möjligheterna till en generösare tillämpning skulle inskränkas i EU:s konstitution. Vi delar därför promemorians slutsats, att Sverige måste verka för att de gemensamma asylreglerna inte får innebära att ett enskilt land inte kan ha generösare asylregler än de som beslutas av EU. Det är oerhört angeläget att Sverige inte accepterar inskränkningar i de asylregler som i dag gäller enligt Utlänningslagen. Även om förbundet kan rikta kritik mot den svenska asyllagstiftningen är det oacceptabelt att ytterligare försämringar kan komma att genomföras enligt den nya konstitutionen.

Sören Andersson
förbundsordförande

Stig-Åke Petersson